

Michał Zadara

**ARCHITEKTURA CHAOSU:
DZIADY ADAMA MICKIEWICZA W CAŁOŚCI**

Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem dr hab. Beaty Guczalskiej

Streszczenie

Rozdział pierwszy przedstawia tezę pracy, że „Dziady” Adama Mickiewicza łączy ciąg motywów, efektów i tropów, ukazujących napięcie między człowiekiem, który chce świat zrozumieć, a światem, który jest chaotyczny.

Rozdział drugi omawia zderzenie obiegowej wiedzy o „Dziadach” z doświadczeniem uważnej lektury bez skrótów. Przy lekturze całości wszystkie zwyczajowe odpowiedzi na pytanie, o czym są „Dziady”, okazują się nieadekwatne. Ani martyrologia polska, ani kontakt ze zmarłymi, ani celebrowanie niewoli politycznej, ani poetycka biografia jednego bohatera nie są tematem, który by połączył sensownie wszystkie części dramatu. Czy „Dziady” są więc zbiorem różnych niepowiązanych tekstów, które redaktor lub reżyser musi uporządkować, czy też ich spójność wynika z czegoś innego?

Na pytanie o źródło spójności „Dziadów” odpowiada rozdział trzeci. Spójność między częściami wynika z powracających tematów czy kodów, głęboko zakorzenionych w strukturze i poetyce utworu. Istnieje powtarzająca się fabuła, która leży u podstaw każdej z części „Dziadów”. Podstawowymi powracającymi tematami są zniewolenie, ciemność, oraz ludzka potrzeba porządku i zderzenie tego pragnienia z chaosem świata. Są to tematy powracające w każdej z części.

Czwarty rozdział omawia konstrukcje poszczególnych części. Pokazuje, że część I, wiersz „Upiór”, część III i całość są tak napisane i uporządkowane, żeby zachęcić czytelniczkę czy widza do szukania spójności i zrozumiałości — ale że ta potrzeba znalezienia sensu ostatecznie nie może się powieść.

Piąty rozdział pokazuje, jak całe „Dziady” przeciwstawiają się próbom ustanowienia porządku. Są więc zawsze po stronie anarchii i chaosu. Na przykładzie sporu o to, czy Konrad w celi śpiewa czy nie, omawiany jest spór o polityczność polskiej klasyki.

W załącznikach znajdują się metryka spektaklu „Dziady bez skrótów” oraz opis pokazu części spektaklu w Chinach, poza kontekstem polskim.